

فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی

سال چهاردهم شماره ۵۴ تابستان ۱۳۹۸

پیش‌بینی خود‌مدیریتی براساس عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی با نقش واسطه اخلاق تحصیلی

ابوالقاسم یعقوبی^{۱*}

حسین محقق^۲

مصیب یارمحمدی^۳

فاطمه به‌جامه^۴

چکیده

هدف این پژوهش پیش‌بینی خود‌مدیریتی بر اساس عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی با نقش واسطه‌ای اخلاق تحصیلی دانشجویان بود. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری کلیه دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا همدان در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ بودند که براساس روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای ۲۷۵ نفر (۶۴ پس و ۱۷۷ دختر) از بین آنها انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های خود‌مدیریتی هاوثون و نک (۲۰۰۲)، فرسودگی تحصیلی شائوفلی و همکاران (۲۰۰۲)، اخلاق تحصیلی و عدالت آموزشی گل‌پرور (۱۳۸۹) استفاده شد. با استفاده از ضریب همبستگی و روش مدل‌یابی معادلات ساختاری به آزمون فرضیه‌ها پرداخته شد. نتایج حاکی از آن بود که عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی با میانجی‌گری اخلاق تحصیلی از توانایی پیش‌بینی خود‌مدیریتی در دانشجویان برخوردار است. نتایج نشان داد بین عدالت آموزشی با خود‌مدیریتی رابطه معنادار وجود نداشت ($\beta = -0/03$). بین فرسودگی تحصیلی با خود‌مدیریتی رابطه معنادار وجود داشت ($\beta = -0/30$). بین عدالت آموزشی و خود‌مدیریتی با واسطه اخلاق آموزشی رابطه معنادار وجود داشت ($Z = 3/75, p < 0/01$) و بین فرسودگی تحصیلی و خود‌مدیریتی نیز با واسطه اخلاق آموزشی رابطه معناداری وجود داشت ($Z = 5/61, p < 0/01$). به طور کلی نتایج نشان داد که متغیرهای عدالت آموزشی، فرسودگی و اخلاق تحصیلی نقش معناداری در پیش‌بینی خود‌مدیریتی دانشجویان دارند.

واژگان کلیدی: خود‌مدیریتی؛ فرسودگی تحصیلی؛ اخلاق آموزشی؛ عدالت آموزشی

۱- استاد گروه روانشناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان (نویسنده مسئول)

Email:yaghobi41@yahoo.com

۲- دانشیار گروه روانشناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

۳- دانشیار گروه روانشناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

۴- کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی

مقدمه

در جهان معاصر یکی از اهداف بنیادین آموزش عالی در دانشگاه‌ها، رشد و توسعه مهارت‌های یادگیری خودراهبر در دانشجویان است که در موفقیت تحصیلی آنان نقش بسزایی دارند. در این عرصه یکی از مهم‌ترین ابعاد یادگیری خودراهبر، مهارت‌های خودمدیریتی می‌باشد. خودمدیریتی، یادگیرندگان را برای کنترل و مدیریت موقعیت‌هایی که باعث دستیابی آنها به اهدافشان می‌شود، درگیر می‌کند و یک استراتژی است که فرد بتواند توالی رفتار خود را حفظ کند یا اینکه یک رفتار مثبت یا یک مهارت را افزایش دهد و یا یک رفتار منفی را کاهش دهد (مارتین و مارش^۱، ۲۰۰۸). مهارت خودمدیریتی برای محکم کردن پایه‌های موفقیت (فردی و سازمانی) ضروری است (نک و مانز^۲، ۲۰۱۳). بنابراین خودمدیریتی کلید کنترل دقیق (برای فرد بیمار) است و داشتن توانایی ایجاد تغییرات در موقع لزوم برای خودمدیریتی مهم است و میزان آن از لحاظ حیطة بهداشت عمومی ۷۶/۵۷ درصد بیان شده است (بهنام و شانی، شیردل‌زاده، قائمی، کریمی مونقی، ۱۳۹۰). به باور گاریسون^۳ (۲۰۱۵) خودمدیریتی در دانشجویان یک ابزار ارزشمند است برای اینکه افراد را توانمند کرد تا خودشان فرایند تحصیلی خود را نظارت کرده و در صورت لزوم آن را تغییر دهند. مک گووان^۴ (۲۰۰۵)، نیز معتقد است که تسلط بر خود و مدیریت بر خویشتن، کلید موفقیت و به‌عنوان پایه و شالوده اساسی رویکرد توانمندسازی است. شواهد گویای آن بود برخی از دانشجویان از مهارت‌های خودمدیریتی کافی برخوردار نبوده و اعتماد به نفس پایینی داشتند که این یک چالش اساسی در فرایند تحصیلی دانشجویان بشمار می‌آید.

بنابراین شناسایی عوامل تأثیرگذار بر مهارت‌های خودمدیریتی در حوزه تدریس و یادگیری از اهمیت بسزایی برخوردار است. عوامل متعددی بر افزایش مهارت‌های خودمدیریتی فراگیران مؤثر هستند که از جمله این عوامل می‌توان به، عدالت به معنای دسترسی برابر و مساوی به همه امکانات آموزشی بدون در نظر گرفتن رشته تحصیلی، قومیت، جنسیت، مذهب، فرهنگ، معدل، اخلاق و رفتار دانشجو، طرز لباس پوشیدن و نحوه

1- Martin & Marsh
3- Garrison

2- Neck & Manz
4- McGowan

آرایش، عوامل دموگرافیکی و شخصیتی می‌باشد؛ به‌طوری که همه دانشجویان در یک محیط از امکانات موجود برخوردار شوند تا زمینه برای رشد و شکوفایی استعدادها فراهم شود و افراد انگیزه کافی برای تلاش و تکاپو در راستای رسیدن به هدف را داشته باشند و بتوانند بعد از فارغ‌التحصیلی، کارایی و تبحر کافی در زمینه شغل آینده خود داشته باشند (ثناگو، نومی و جویباری، ۱۳۹۰). عدالت آموزشی یکی از زیربنایی‌ترین ابعاد عدالت سازمانی است که می‌تواند زمینه بروز استعدادها و توانمندی‌ها را در سطح بالا فراهم آورد و به حضور تعامل‌ها، رفتارها و شیوه‌های عملکرد مبتنی بر انصاف، برخورد یک دست و بدون جانبداری، راهنمایی متناسب با توانایی دانشجویان، رعایت عدالت در ارزیابی و ارائه امتیازها اشاره دارد (چودزیکا- زوپالا^۱، ۲۰۱۴). به‌منظور دستیابی به عدالت آموزشی، مدیران مؤسسات آموزشی بایستی مبادرت به تغییر در ساختارها و عناصری نمایند که به این بی‌عدالتی‌ها دامن می‌زند. یکی از این عوامل مهم، مربوط به اخلاق و ارزش‌های اخلاقی است (صمدی، گل‌محمدی و خسروی، ۱۳۹۱).

به اعتقاد صاحب‌نظران، عدالت آموزشی^۲، به‌عنوان نمود عینی و قابل توجه اخلاق و ارزش‌های اخلاقی، نقش اخلاق و ارزش‌های اخلاقی را برجسته می‌سازد. این برجسته‌سازی زمینه تقویت اخلاق تحصیلی^۳ و به‌دنبال آن افزایش مهارت‌های خود‌مدیریتی را فراهم می‌سازد. اخلاق و ارزش‌های اخلاقی سرچشمه بسیاری از رفتارها، کنش و واکنش‌های انسان در عرصه‌های مختلف است و بنیان تأثیرگذاری ارزش‌های اخلاقی بر رفتارهای انسانی در فطرت خداجوی انسان‌ها قرار دارد. در ادیان مختلف، به‌ویژه در دین مبین اسلام تا این اندازه بر تقویت ارزش‌های اخلاقی در جامعه تأکید شده و می‌شود (جمشیدی، ۱۳۸۱). به باور بسیاری از صاحب‌نظران حوزه عدالت، این پدیده خود در اکثر جوامع امروز دنیا یک ارزش اخلاقی محسوب می‌شود (مرزوقی، حیدری و حیدری، ۱۳۹۲). شواهد پژوهشی نشان می‌دهد بین ارزش‌های اخلاقی و توجه به عدالت در سطح ادراکی نزد انسان‌ها رابطه قابل توجهی وجود دارد. به‌طور کلی، عدالت آموزشی اشاره به‌وجود تعاملات و رفتارها و شیوه عملکرد مبتنی بر انصاف، برخورد بدون جانبداری، راهنمایی متناسب با توانایی دانشجویان، رعایت

1- Chudzicka-Czupala
3- Academic ethics

2- Educational justice

عدالت در ارزیابی و ارایه امتیازها دارد که واند باعث انتقال حس ارزشمندی به دانشجویان و به دنبال آن، ایجاد رفتارهای مدنی و تحصیلی مطلوب در آنان شود (آفاک و اونسال^۱، ۲۰۱۵).

عدالت آموزشی و کاهش فرسودگی تحصیلی، با تقویت نگرش مثبت نسبت به رفتارهای ارزشی نظیر رفتارهای تحصیلی، همزمان موجب تقویت هنجارهای اخلاقی ذهنی در دانشجویان می‌شود. به همین جهت کاهش فرسودگی تحصیلی، ابتدا اخلاق تحصیلی را به عنوان یک هنجار ذهنی شناختی تقویت، سپس باعث افزایش خودمدیریتی می‌شود. افراد همواره با تقاضاهای مختلفی مواجه هستند که باید آنها را تصمیم‌گیری متناسب با شرایط خود اجابت نمایند. بخش قابل توجهی از این تصمیمات، مبتنی بر اصول اخلاقی که افراد در مسیر رشد آنها را کسب نموده‌اند هستند. برای نمونه دانشجویان به اشکال مختلف با موقعیت‌ها و تقاضاهایی در محیط دانشگاه مواجه هستند که در آنها رفتارهای مختلف اخلاق و غیراخلاقی از خود نشان می‌دهند. در چنین عرصه‌ای منظور از اخلاق تحصیلی آن است که تا چه اندازه فرد اعمال و اقدامات خود را بر مبنای ارزش‌ها و رفتارهای نودوستانه و خدایسندانه با دیگران انجام می‌دهد (گل‌پرور، ۱۳۸۹).

فرسودگی تحصیلی یک سندرم سه بعدی خستگی هیجانی، زوال شخصیت و تمامیت فردی کاهش یافته است. خستگی هیجانی اشاره به احساس خالی شدن و تهی شدن از منابع هیجانی فرد دارد و به‌عنوان مؤلفه استرس فردی مورد توجه قرار می‌گیرد. زوال شخصیت اشاره به پاسخ‌های منفی بدبینانه یا بیش از حد با بی‌رغبتی به سایر افراد در محل کار دارد که مؤلفه بین فردی فرسودگی را نشان می‌دهد و سرانجام تمامیت فردی کاهش یافته اشاره به احساس کاستی در شایستگی و میزان باروری و حس کارایی پایین فرد دارد که مؤلفه خودارزیابی فرسودگی را شامل می‌شود (شائوفلی^۲، ۲۰۰۲). فرسودگی تحصیلی در میان دانشجویان دانشگاه، احساس خستگی ناشی از تقاضاها و الزامات تحصیل (خستگی)، داشتن یک حس بدبینانه و بدون علاقه به تکالیف درسی فرد (بی‌علاقگی) و احساس عدم شایستگی به‌عنوان یک دانشجو با کارآمدی پایین به شمار می‌رود (زنگ، گن و چم^۳، ۲۰۰۷).

1- Ufuk & Ünsal
3- Zhang, Gan, Cham

2- Schaufeli

نیومن^۱ (۱۹۹۰) معتقد است که بنابه دلایلی فرسودگی تحصیلی در دانشجویان یکی از عرصه‌های مهم پژوهشی در دانشگاه‌ها است. دلیل نخست: فرسودگی تحصیلی می‌تواند کلید مهم درک رفتارهای مختلف دانشجویان، مانند عملکرد تحصیلی در دوران تحصیل باشد. دلیل دوم: فرسودگی تحصیلی رابطه دانشجویان را با دانشگاه خود تحت تأثیر قرار می‌دهد و سوم این که فرسودگی تحصیلی می‌تواند شوق و اشتیاق دانشجویان را به ادامه تحصیل، تحت تأثیر قرار دهد (چانگ، لی، بیون، سئونگ و لی^۲، ۲۰۱۶). از آنجا که یادگیری فراگیران، عمدتاً به‌وسیله عملکرد تحصیلی آنها سنجش می‌شود؛ شناسایی متغیر فرسودگی تحصیلی و اثر آن بر عملکرد تحصیلی فراگیران، از کارهای مهم روان‌شناسان تربیتی و دانشجویان این رشته است؛ به‌طوری که کنترل فرسودگی تحصیلی دانشجویان به دلیل بهبود پیشرفت تحصیلی و انگیزش یادگیری آنها ضروری است (بروئرز و تامیک^۳، ۲۰۰۰).

در زمینه متغیرهای پژوهش مطالعاتی انجام گرفته که به برخی از آنها اشاره می‌شود: فرسودگی تحصیلی (قدمپور، فرهادی و نقی بیرانوند، ۱۳۹۵)، پورآتش و زمانی (۱۳۹۶)، لی^۴ و همکاران (۲۰۱۷)، عدالت آموزشی (افرازنده، میرزایی، پورابولی و سبزواری، ۱۳۹۵) آیکمن^۵ (۲۰۱۲)؛ خودمدیریتی عربزاده (۱۳۹۵)؛ ایبلی، خیاره، مزاری، گرایی، (۱۳۹۵) و کرام^۶ و همکاران (۲۰۱۲). به‌طور کلی فرسودگی تحصیلی به‌گونه‌ای زیان‌آور بر تعهدشناختی، علاقه‌مندی به مطالب درسی، مشارکت در فعالیت‌های کلاسی، احساس معنی در امور تحصیلی و احساس توانایی در یادگیری مطالب درسی تأثیر می‌گذارد و میزان این متغیر ناخواسته طی دوران دانشجویی افزایش می‌یابد. از سویی فعالیت‌های آموزشی هر کشور را می‌توان سرمایه‌گذاری یک نسل برای نسل دیگر تلقی کرد. در واقع تمام هزینه‌های مادی و غیرمادی که در جریان آموزش صرف می‌شوند، سرمایه‌گذاری بر روی منابع انسانی به شمار می‌روند، زیرا در شرایط مطلوب، آموزش فرصت بهره‌وری را برای شخص و در نهایت برای جامعه فراهم می‌آورد توزیع عادلانه امکانات آموزشی در نهادها از گسترده‌ترین و بحث‌برانگیزترین مباحث در حیطه علوم انسانی است. اخلاق تحصیلی نیز نقش اساسی

1- Neuman

3- Brouwers, Tomic

5- Aikman

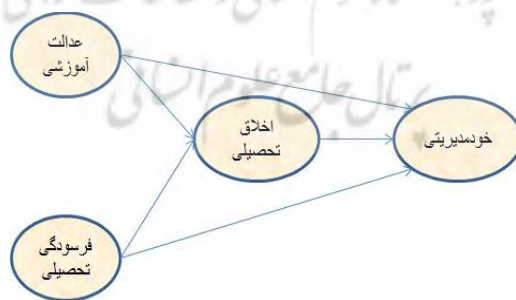
2- Chang, Lee, Byeon, Seong, & Lee

4- Lee

6- Cramm

در افزایش کارآمدی و پرورش افراد دارد و همچنین خودمدیریتی که نقش مهمی در کنترل افراد و پیشبرد اهداف به‌ویژه در دانشجویان دارد. مسئله‌ای که موجب انجام پژوهش حاضر شد، این بود که بیشتر پژوهش‌های انجام شده به تأثیر جداگانه متغیرهای پژوهش در دانشجویان پرداخته و کمتر به تأثیر این عوامل به‌طور همزمان توجه کرده‌اند. مهم‌تر اینکه پژوهش‌های اندکی درباره نقش عدالت و اخلاق تحصیلی در جامعه دانشجویان صورت گرفته است. علاوه بر این، آنچه که در بیشتر تحقیقاتی که در این حوزه صورت گرفته، مورد غفلت واقع شده، اهمیت متغیر میانجی است که در این پژوهش، به نقش متغیر میانجی، به‌عنوان یک تنظیم‌کننده که اثرات دیگر متغیرها را بر متغیر وابسته تحت تأثیر خود قرار می‌دهد، نیز توجه شده است. با توجه به نقش عدالت، اخلاق و فرسودگی تحصیلی در حوزه تحصیلی دانشجویان و اثر این متغیرها بر خودمدیریتی و کارآمدی آنها نتایج این پژوهش می‌تواند در شناسایی و ارائه راهکارهای جدید برای سیستم آموزشی دانشگاه‌ها مفید باشد.

با توجه به بررسی ادبیات و کمبود مطالعات در راستای ارتباط این متغیرها در حوزه تحصیلی، هدف اصلی پژوهش حاضر تبیین خودمدیریتی بر اساس عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی با میانجی‌گری اخلاق تحصیلی بود (شکل ۱). بر این اساس فرضیه‌های پژوهش عبارتند از: ۱- عدالت آموزشی با خودمدیریتی رابطه معناداری دارد. ۲- فرسودگی تحصیلی با خودمدیریتی رابطه معناداری دارد. ۳- عدالت آموزشی با واسطه‌گری اخلاق تحصیلی با خودمدیریتی رابطه معناداری دارد. ۴- فرسودگی با واسطه‌گری اخلاق تحصیلی

شکل (۱) مدل مفهومی روابط بین متغیرها

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف بنی‌ادی، و از نظر روش از نوع توصیفی همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه بوعلی‌سینا همدان در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بود که با توجه به گستردگی جامعه آماری در این پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد، نمونه‌ای به حجم ۲۷۵ (۶۴ پسر و ۱۷۷ دختر) نفر با توجه به جدول مورگان تعیین شد. این تعداد به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از دانشکده‌های اقتصاد و علوم اجتماعی، ادبیات، علوم پایه و کشاورزی انتخاب شد. از هر دانشکده ۳ کلاس به‌طور تصادف انتخاب و دانشجویان پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. در این پژوهش برای اندازه‌گیری متغیرها از ابزارهای زیر استفاده شد: پرسش‌نامه خود‌مدیریتی هاوونون و نک^۱ (۲۰۰۲)، پرسشنامه‌های عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی گل‌پرور (۱۳۸۹) و پرسش‌نامه فرسودگی تحصیلی شائوفلی، مارتینز، مارکوس-پینتو، سالانوا و بیکر^۲ (۲۰۰۲).

پرسش‌نامه خود‌مدیریتی: پرسش‌نامه مهارت‌های خود‌مدیریتی توسط هاوونون و نک (۲۰۰۲) تهیه و تنظیم شده است. این پرسشنامه دارای ۳۴ سوال به صورت طیف ۵ درجه‌ای لیکرت است. پایایی پرسش‌نامه مهارت‌های خود‌مدیریتی از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸ به‌دست آمده است که نشان از پایایی مناسب این پرسش‌نامه دارد (آیرملو، ۱۳۹۴).

پرسشنامه عدالت آموزشی: برای سنجش عدالت آموزشی از پرسشنامه عدالت آموزشی گل‌پرور که دارای ۱۴ گویه می‌باشد، و بر اساس مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم ۷، کاملاً مخالفم ۱) درجه‌بندی شده است، استفاده شد. این پرسش‌نامه بر پایه فرهنگ بومی دانشگاه‌های ایران طراحی شده است. در این پرسش‌نامه، حداکثر نمره ۹۸ میانگین ۵۶ و حداقل نمره ۱۴ می‌باشد. روایی این پرسشنامه قابل قبول گزارش شده است و پایایی آن نیز براساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به‌دست آمده است که نشان از پایایی مناسب پرسشنامه است. نمره‌گذاری این پرسشنامه به این‌گونه می‌باشد که ابتدا امتیازات ۱۴ سوال را

1- Houghton & Neck

2- Schaufeli, Martnez, Marqus-Pinto, Salanova & Bakker

با هم جمع نموده و سپس بر ۱۴ تقسیم می‌شود و نقطه برش آن عدد ۴۴ است (گل پرور، ۱۳۸۹).

پرسشنامه فرسودگی تحصیلی: این پرسشنامه توسط شائوفلی، مارتینز، پینتو، سالانوا و بیکر (۲۰۰۲) ساخته شده است و دارای ۱۵ گویه است که در یک طیف لیکرت ۷ درجه‌ای از هرگز (۱) تا همیشه (۷) نمره‌گذاری می‌گردد. خستگی هیجانی یا تحصیلی (۵ گویه)، بی‌علاقگی (۴ گویه) و فقدان کارایی یا ناکارآمدی (۶ گویه). در این پرسش‌نامه نمره بالا در مقیاس‌های خستگی هیجانی و بدبینی و نمره پایین در مقیاس ناکارآمدی به معنی داشتن فرسودگی تحصیلی بیشتر است. البته قابل ذکر است که مقیاس ناکارآمدی به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. شائوفلی و همکاران (۲۰۰۲) پایایی این پرسش‌نامه را به روش آلفای کرونباخ بررسی کرده‌اند. در این پژوهش آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس خستگی هیجانی یا تحصیلی ۰/۸۲، بدبینی ۰/۷۰ و فقدان کارایی یا ناکارآمدی ۰/۷۵ به‌دست می‌آید. در چندین مطالعه دیگر در ایران نیز روایی و پایایی این پرسش‌نامه مورد بررسی قرار گرفته است. برای مثال در مطالعه هاشمی شیخ‌شیبانی، بذرافکن و عزیززی (۱۳۹۲) روایی پرسش‌نامه به روش تحلیل عاملی بررسی شد و نتایج حاکی از این بود که این پرسش‌نامه همان سه زیر مقیاس ذکر شده را دارا می‌باشد. همچنین آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۸۸ و تنصیف کل مقیاس ۰/۸۷ به‌دست آمد.

پرسشنامه اخلاق تحصیلی: پرسش‌نامه اخلاق تحصیلی گل پرور (۱۳۸۹) دارای ۸ سوال است که بر مبنای مقیاس هفت درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۷) شکل گرفته است. این هشت سوال رعایت مسائل اخلاقی و انسانی را در تحصیل علم و دانش مورد سنجش قرار می‌دهد. دامنه نمرات از ۸ تا ۵۶ است، تحلیل عاملی طی دو مرحله هشت سوال این پرسش‌نامه را بر روی یک عامل که همان اخلاق علمی و تحصیلی است قرار داد و بر این اساس روایی سازه مورد تأیید قرار گرفت. پایایی برحسب آلفای کرونباخ برای این پرسش‌نامه ۰/۶ و پایایی باز آزمایی با استفاده از ۳۰ دانشجو و با فاصله زمانی ۲ هفته همبستگی معنادار ($p < 0/01$) برابر با ۰/۶۴ را به‌دست داد (گل‌پرور، ۱۳۸۹). برای آزمون

فرضیه‌ها پژوهش از روش‌های آماری همبستگی پیرسون مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Amos بهره گرفته شد.

یافته‌ها

برای تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون و تحلیل معادلات ساختاری استفاده شد. یکی از این پیش‌فرض‌ها، طبیعی بودن یا به‌هنگار بودن توزیع متغیرها است. برای آزمون فرض طبیعی بودن متغیرهای اصلی پژوهش (خودمدیریتی، عدالت آموزشی، فرسودگی تحصیلی و اخلاق تحصیلی) از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن در جدول (۱) درج شده است.

جدول (۱) آزمون طبیعی بودن متغیرهای پژوهش

متغیر	Z	سطح معنی‌داری
خودمدیریتی	۰/۶۱۴	۰/۸۴۵
عدالت آموزشی	۰/۸۴۷	۰/۴۷۰
فرسودگی تحصیلی	۰/۹۲۲	۰/۳۶۳
اخلاق تحصیلی	۰/۵۱۴	۰/۲۰۵

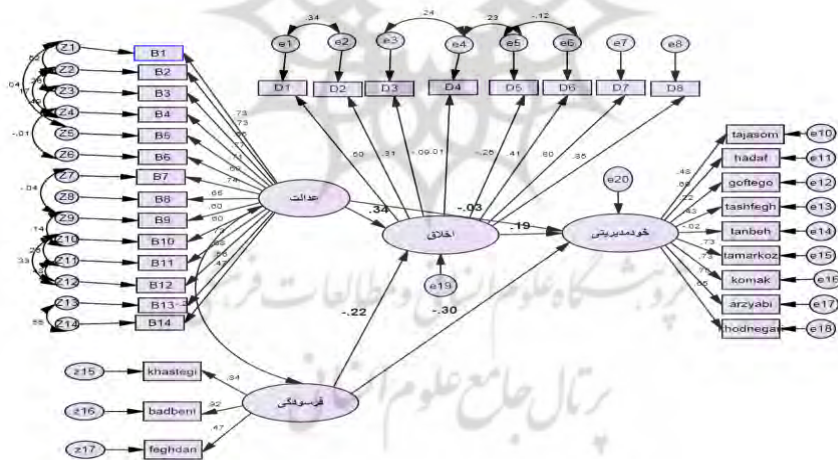
نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در جدول (۱) نشان می‌دهد توزیع نرمات همه متغیرها نرمال است ($P > ۰/۰۵$). بنابراین می‌توان نتیجه گرفت توزیع متغیرهای مورد بررسی طبیعی است. پیش‌فرض دیگر برقراری رابطه خطی بین متغیرهاست که با استفاده از همبستگی پیرسون مورد بررسی قرار گرفته و نتایج آن در جدول (۲) گزارش شده است.

جدول (۲) میانگین، انحراف معیار و همبستگی بین متغیرهای پژوهش

ردیف	متغیرها	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳
۱	عدالت آموزشی	۵۵/۱۴	۱۶/۰۶	-		
۲	فرسودگی تحصیلی	۵۰/۲۴	۱۶/۶۴	-۰/۳۲۱**	-	
۳	خودمدیریتی	۱۲۵/۰۶	۱۴/۸۸	۰/۰۷۸	-۰/۲۴۰**	-
۴	اخلاق تحصیلی	۳۵/۹۷	۶/۲۲	۰/۳۵۵**	-۰/۱۷۰**	۰/۱۹۷**

** $P < ۰/۰۱$

چنان‌که در جدول مشاهده می‌شود، بین عدالت آموزشی با فرسودگی تحصیلی ($P < 0/01$ و $r = -0/321$) رابطه منفی و معنادار، ولی با اخلاق تحصیلی ($P < 0/01$ و $r = 0/355$) رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. بین عدالت آموزشی با خودمدیریتی مشاهده نشد ($P > 0/05$). بین فرسودگی تحصیلی و خودمدیریتی ($P < 0/01$ و $r = -0/240$) رابطه منفی و معنادار، ولی با اخلاق تحصیلی ($P < 0/01$ و $r = 0/197$) رابطه مثبت و معنادار مشاهده شد. همچنین خودمدیریتی با اخلاق تحصیلی ($P < 0/01$ و $r = 0/170$) دارای رابطه منفی و معنادار می‌باشد. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش به بررسی برازش مدل پرداخته شد، بر همین اساس به منظور ارزیابی الگوی پیشنهادی، الگوی مدل معادلات ساختاری^۱ مورد استفاده قرار گرفت. در مرحله اول برای بررسی روابط متغیرهای مکنون از برازش کلی مدل و در ادامه وزن‌های رگرسیون مدل‌های اندازه‌گیری و ضرایب مربوط به روابط ساختاری (اثرات مستقیم و غیرمستقیم) مورد تحلیل قرار گرفت.

شکل (۲) مدل رابطه بین عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی با خودمدیریتی به واسطه اخلاق تحصیلی در پژوهش حاضر

ابتدا جهت تعیین برازش کلی مدل، شاخص برازش مدنظر قرار گرفت. جهت دستیابی به برازش بهتر مدل، شاخص‌های اصلاح مورد توجه قرار گرفت. ابتدا مسیرهای غیرمعدادار حذف شد و سپس برخی اصلاحات پیشنهادی نرم‌افزار AMOS از جمله محاسبه کوواریانس بین خطاهای متغیرهای مشاهده شده اعمال شد. شاخص‌های برازش در جدول (۳) ارائه شده است. برای شاخص برازندگی X^2/Df مقادیر کوچک‌تر از ۵ مناسب و هرچه قدر به صفر نزدیک‌تر باشد حاکی از برازش خوب الگو می‌باشد. برای شاخص GFI و IFI و CFI، TLI مقدار نزدیک به ۰/۹۰ و بالاتر به‌عنوان برازش نیکویی قابل قبول تلقی می‌شود که نشان‌دهنده خوب بودن مدل می‌باشد. در ارتباط با شاخص RMSEA مقادیر نزدیک به ۰/۰۵ یا کمتر نشان‌دهنده برازش خوب الگو و مقدار ۰/۰۸ یا کمتر بیانگر خطای منطقی تقریب است؛ مقدار بالاتر از ۰/۱۰ نشان از الزام رد کردن الگو می‌باشد (قاسمی، ۱۳۸۹). شاخص‌های برازش ارائه شده در جدول (۳) نشان از برازش مطلوب مدل دارد.

جدول (۳) شاخص‌های برازندگی برای الگوی تدوین شده

شاخص‌های برازندگی الگو	X^2	Df	X^2/Df	GFI	IFI	TLI	CFI	RMSEA
مدل	۹۹۵/۷۱	۵۰۵	۱/۹۷۲	۰/۸۸۰	۰/۹۰۶	۰/۸۸۴	۰/۹۰۴	۰/۰۴۸

در جدول (۴) کلیه اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل مربوط به تمامی مسیرهای مختلف در مدل معادله ساختاری آورده شد.

جدول (۴) ضرایب مدل تبیین خود‌مدیریتی بر اساس فرسودگی تحصیلی، عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی

مسیر	اثر مستقیم β	اثر غیرمستقیم	اثر کل	R^2 واریانس تبیین شده	مقدار C. R	p
عدالت آموزشی \rightarrow اخلاق تحصیلی	۰/۳۴	-	۰/۳۴	۰/۱۳	۳/۹۸۱	۰/۰۰۱
فرسودگی تحصیلی \rightarrow اخلاق تحصیلی	-۰/۲۲	-	-۰/۲۲		-۲/۸۱۱	۰/۰۲۱
اخلاق تحصیلی \rightarrow خود‌مدیریتی	۰/۱۹	-	۰/۱۹	۰/۰۹	۲/۱۶۴	۰/۰۳۰
فرسودگی تحصیلی \rightarrow خود‌مدیریتی	-۰/۳۰	-۰/۰۵۷	-۰/۳۰۶		-۳/۵۲۱	۰/۰۰۱
عدالت آموزشی \rightarrow خود‌مدیریتی	۰/۰۳	۰/۰۶۴	۰/۰۹۴		-۰/۳۲۶	۰/۴۰

C.R=t

تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از فرضیه‌های پژوهش از طریق ضرایب رگرسیونی در مدل معادلات ساختاری در جدول (۴) نشان می‌دهد که بین عدالت آموزشی و خودمدیریتی دانشجویان رابطه معناداری وجود ندارد ($\beta = -0/03, C.R = -0/326, p > 0/05$). لذا می‌توان گفت که فرضیه اول پژوهش تأیید نمی‌گردد. نتایج جدول نشان می‌دهد بین فرسودگی تحصیلی و خودمدیریتی دانشجویان دانشگاه رابطه منفی و معناداری وجود دارد، ($P < 0/01, \beta = -0/30, C.R = -3/523$). بر اساس نتایج فرضیه دوم پژوهش تأیید می‌شود و می‌توان گفت ارتباط بین فرسودگی تحصیلی و خودمدیریتی با بیش از ۹۵ درصد اطمینان تأیید می‌شود. با توجه به منفی بودن ضرایب همبستگی رابطه معکوسی بین این دو متغیر وجود دارد.

نتایج جدول (۴) نشان می‌دهد بین اخلاق تحصیلی و خودمدیریتی دانشجویان رابطه مثبت و معنادار ($\beta = 0/19, C.R = 2/164, p < 0/05$)، بین عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت و معنادار ($\beta = 0/34, C.R = 3/986, p < 0/01$)، بین فرسودگی تحصیلی و اخلاق تحصیلی دانشجویان نیز رابطه منفی و معنادار ($\beta = -0/22, C.R = -2/811, p < 0/05$) وجود دارد. بر اساس ضریب تعیین (R^2) می‌توان گفت که ۹ درصد از واریانس خودمدیریتی توسط فرسودگی تحصیلی، اخلاق تحصیلی و عدالت آموزشی تبیین می‌گردد. متغیرهای فرسودگی تحصیلی و عدالت آموزشی نیز ۱۳ درصد واریانس اخلاق تحصیلی را تبیین می‌کنند.

همچنین برای بررسی نقش واسطه‌ای اخلاق تحصیلی در ارتباط بین عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی با خودمدیریتی از آزمون سوبل استفاده شد که نتایج آن در جدول (۵) گزارش شده است.

جدول (۵). نتایج حاصل از بررسی نقش واسطه‌ای اخلاق تحصیلی در ارتباط بین عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی با خودمدیریتی از طریق آزمون سوبل

P	Sobel's test (z)	مسیر
0/001	3/75	عدالت آموزشی ← اخلاق تحصیلی ← خودمدیریتی
0/001	5/61	فرسودگی تحصیلی ← اخلاق تحصیلی ← خودمدیریتی

نتایج حاصل از آزمون سوبل در جدول (۵) نشان می‌دهد که اخلاق تحصیلی در ارتباط بین عدالت آموزشی با خودمدیریتی ($Z = 3/75, p < 0/01$) و فرسودگی تحصیلی با

خودمدیریتی ($Z=5/61, P<0/01$) نقش واسطه‌ای دارد. بر این اساس می‌توان گفت عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی با نقش واسطه‌گری اخلاق تحصیلی، از توانایی پیش‌بینی خودمدیریتی در دانشجویان برخوردار هستند. با توجه به نتایج جدول (۵) فرضیه‌های سوم و چهارم پژوهش تأیید می‌شوند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف، پیش‌بینی خودمدیریتی بر اساس عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی با نقش واسطه‌ای اخلاق تحصیلی در دانشجویان انجام شده است. یافته‌ها بیانگر آن بود که فرسودگی تحصیلی و عدالت آموزشی با نقش واسطه‌ای اخلاق تحصیلی ۸ درصد از واریانس خودمدیریتی را تبیین کردند.

با توجه به اینکه برآزش کلی نشان داد بین متغیرها روابط معناداری وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های رویایی، شکری، باقریان و شریفی (۱۳۹۶)؛ حبیبی کلیبر و بهادری خسرو شاهی (۱۳۹۵)؛ حیدرزاده، محمدی‌پور، طاهری، عزیززاده (۱۳۹۵)؛ افروزنده، میرزایی، پورابولی و سبزواری (۱۳۹۵)؛ مریام و همکاران (۲۰۱۴) تا حدودی می‌توان مطابقت داد. مهارت‌های خودمدیریتی باعث کاهش از خودبستگی تحصیلی، تعلل‌ورزی و زورگویی می‌شود تأثیر بسزایی در فرسودگی تحصیلی و اخلاق تحصیلی دارد. همچنین از جمله عوامل مؤثر بر فرسودگی تحصیلی عدالت آموزشی است که به عنوان یک عامل مهم در پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی معرفی شده است. این عدالت بر برخورد منصفانه و بدون جانبداری اساتید در تعامل با دانشجویان اشاره دارد (حبیبی کلیبر و بهادری خسروشاهی، ۱۳۹۵). در تبیین یافته کلی پژوهش می‌توان بیان داشت دلیل نظری اینکه اخلاق تحصیلی به صورت بالقوه می‌تواند واسطه اثرات عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی با خودمدیریتی باشد، به ماهیت عدالت به عنوان یک ارزش اخلاقی مهم در محیط‌های تحصیلی مربوط می‌شود. به این معنا که عدالت خود به‌عنوان یک ارزش اخلاقی بسیار با اهمیت، برای افرادی که نشانه‌های عدالت را تجربه می‌کنند، حاوی اهمیت ارزش‌های اخلاقی در محیط‌های مختلف از جمله محیط‌های تحصیلی است. این اهمیت داشتن ارزش‌های اخلاقی، ابتدا سطح اخلاق

تحصیلی دانشجویان را تقویت می‌کند و سپس اخلاق تحصیلی تقویت شده در اثر عدالت آموزشی، زمینه را برای تقویت خودمدیریتی و کاهش فرسودگی تحصیلی به‌عنوان رفتارهایی با بنیان‌های اخلاقی و ارزشی فراهم خواهد کرد.

نتایج فرضیه اول نشان داد بین خودمدیریتی و عدالت آموزشی رابطه وجود ندارد. نتایج تحلیل داده‌ها بیانگر این بوده که بین عدالت آموزشی و خودمدیریتی دانشجویان رابطه معناداری وجود ندارد، به‌عبارتی دیگر تغییر بازه عدالت آموزشی در کاهش یا افزایش خودمدیریتی دانشجویان تاثیری ندارد. لذا می‌توان گفت که فرضیه فرعی اول پژوهش تأیید نمی‌گردد. با مطالعه پژوهش‌های انجام گرفته در داخل و خارج از کشور در مورد خودمدیریتی و عدالت آموزشی پژوهش مشابه با پژوهش حاضر یافت نشد. لذا یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های پیشین که هدف و نتایج آن‌ها به پژوهش حاضر نزدیک تر است؛ مقایسه گردید. در تبیین یافته حاصل بر اساس نظر نک و مانز (۲۰۱۳) می‌توان بیان داشت که خودمدیریتی بیشتر جنبه فردی دارد و حوزه‌ای که در بر می‌گیرد با خود فرد بیشتر در ارتباط است، چرا که مهارت‌های خودمدیریتی همان‌طور که بیان گشته است، شامل کنترل خلق، پیروی از قوانین، مصالحه با دیگران در مواقع مناسب، انتقادپذیری و مشارکت در امور مختلف بر طبق توانایی‌ها می‌باشد و همچنین خودمدیریتی مهارتی است که بر پایه ارزیابی باورها و فرضیات، خودنگری، تعیین اهداف شخصی شکل می‌گیرد، این توانایی عاطفی به ظرفیت شخص برای تسکین دادن خود، دور کردن اضطراب‌ها، افسردگی‌ها و بی‌حوصلگی‌های متداول و قابلیت به تاخیر انداختن ارضای نیاز بستگی دارد. هر فردی مدیریت خاصی بر خویشتن لازم دارد که از تجارب و نظریات مشترک است. اما در مورد عدالت آموزشی که یکی از مهم‌ترین ابعاد عدالت و ارزش‌های اخلاقی است. پژوهش‌های متعددی نشان داده که احساس فقدان عدالت آموزشی و ضایع شدن حقوق، باعث ایجاد ترس، تردید و استرس در دانشجویان می‌گردد و باعث می‌شود نقش‌های اصلی دانشجویی در آن‌ها کمرنگ شده و خودباوری آنان زیر سوال رود. در محیط‌های تحصیلی و به‌ویژه در دانشگاه‌ها، وجود شرایط عادلانه و رعایت عدالت می‌تواند سبب انتقال حس ارزشمندی به دانشجویان گردد و علاوه بر این درک وجود عدالت، تردیدها و نگرانی‌های

فردی را در مورد ضایع شدن حقوق و آزادی آنها برطرف می‌کند و برعکس در بسیاری از شرایط، احساس ضایع شدن حقوق باعث ایجاد تردید و اضطراب در افراد می‌شود. اگر در چنین شرایطی افراد بازخوردهای حضور عدالت را تجربه نمایند با رهایی از تردید و اضطراب، ساده‌تر درگیر رفتارهای فراتر از نقش‌های رسمی دانشجویی می‌شوند.

نتایج فرضیه دوم حاکی از ارتباط منفی بین خود‌مدیریتی و فرسودگی تحصیلی بود. این یافته با پژوهش حبیبی کلیر و بهادری خسروشاهی (۱۳۹۵)، پورآتش و زمانی (۱۳۹۶) و آیکن (۲۰۱۲) همسو بود. حبیبی و بهادری خسروشاهی (۱۳۹۵) در پژوهشی نشان دادند که آموزش مهارت‌های خود‌مدیریتی بر از خودبیگانگی تحصیلی، تعلل‌ورزی و زورگویی دانش‌آموزان تأثیر داشته، تا حدودی مطابقت دارد و در واقع آموزش مهارت‌های خود‌مدیریتی باعث کاهش از خودبیگانگی تحصیلی، تعلل‌ورزی و زورگویی در دانش‌آموزان می‌شود. همانطور که فرسودگی تحصیلی در موقعیت‌های آموزشی به‌عنوان احساس خستگی به‌خاطر تقاضاها و الزامات تحصیل (خستگی)، داشتن یک حس بدبینانه و بدون علاقه نسبت به مطالب و تکالیف درسی (بی‌علاقگی) و نیز احساس پیشرفت شخصی ضعیف در امور درسی و تحصیلی (خودکارآمدی شخصی کاهش یافته) تعریف می‌شود. افرادی که فرسودگی تحصیلی دارند، معمولاً علائمی مانند بی‌اشتیاقی نسبت به مطالب درسی، ناتوانی در ادامه حضور در کلاس‌های درس، غیبت‌های مکرر، مشارکت نکردن در فعالیتهای کلاسی، احساس ناتوانی در فراگیری مطالب درسی و در نهایت افت تحصیلی را تجربه می‌کنند پس تقویت و آموزش مهارت‌های خود‌مدیریتی با کاهش میزان فرسودگی تحصیلی ارتباط تنگاتنگی دارد (لی و همکاران، ۲۰۱۷). یکی از واقعیت‌های دنیای امروز این است که مدیریت و رهبری کردن فقط مختص مدیران و رهبران نیست و هر فردی می‌تواند و باید خود را مدیریت و رهبری کند و به این وسیله از مدیریت و رهبری شدن توسط دیگران بی‌نیاز شود. در واقع، این خود افراد هستند که می‌توانند با خود‌مدیریتی، تمام زندگی و کارشان را در اختیار بگیرند و به این وسیله استقلال و اقتدار خود را چه در خانه و چه در محل کار و تحصیل حفظ کنند، می‌توان بیان داشت که فرد با تقویت خود‌مدیریتی خویش می‌تواند زمینه را برای پیشرفت تحصیلی خود فراهم آورد و از میزان فرسودگی تحصیلی بکاهد (قنبری طلب و فولاد چنگ، ۱۳۹۴).

در بررسی فرضیه سوم (عدالت آموزشی با واسطه‌گری اخلاق تحصیلی با خود مدیریتی رابطه معنادار دارد). یافته‌ها نشان می‌دهد که بین اخلاق تحصیلی و خودمدیریتی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری و بین عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی نیز رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این یافته با نتایج رینک، کروکوسکی و نیومن^۱ (۲۰۱۶) و ایبلی و همکاران (۱۳۹۵) همخوان است. در تبیین این یافته می‌توان بیان داشت در صورتی که دانشجویان در محیط دانشگاه در برابر موقعیت‌ها و تقاضاهایی قرار بگیرند که با ارزش‌های اخلاقی به‌ویژه اخلاق تحصیلی مطابقت داشته باشد یعنی محیط سرشار از احترام متقابل، صداقت و به دور از فریبکاری باشد، باعث افزایش مهارت خودمدیریتی (توالی رفتارهای‌شان را حفظ کنند یا اینکه یک رفتار مثبت را افزایش دهند و یا یک رفتار منفی را کاهش دهند) می‌گردد. شفیع‌پور مطلق (۱۳۹۴) نشان داد که رفتار عادلانه اساتید در خصوص اجرای قوانین آموزشی، داشتن ارتباط برابر، ارائه دانش و اطلاعات به‌طور یکسان به همه در روحیه و انگیزه یادگیری دانشجویان تأثیر به‌سزایی دارد. اخلاق تحصیلی، عدالت و بی‌عدالتی آموزشی در رفتارهای تحصیلی دانشجویان نقش مهمی دارد. اخلاق تحصیلی با عدالت آموزشی و پای‌بندی به قواعد و روابط صمیمانه مرتبط است (گل‌پرور، ۱۳۸۸). هوی و تارتر (۲۰۰۲) عدالت را به‌عنوان یک استاندارد اخلاقی مهم تلقی نموده‌اند. عدالت آموزشی از طریق فراهم‌سازی جو و فضای لازم در دانشگاه‌ها می‌تواند سطح اخلاق تحصیلی دانشجویان را تقویت کند، برای نمونه، توجه و احترام باثبات و یک‌دست، رعایت‌شان و منزلت دانشجویان، توجه به نیازهای تمامی دانشجویان و عدم تبعیض در ارزیابی و آموزش، همگی از عواملی هستند که موجب تقویت اخلاق تحصیلی شده و مؤلفه‌های اخلاق نیز بر استفاده از توانایی‌های شخصی و مدیریت توانمندی‌های فردی تکیه دارد که این موضوع می‌تواند بر خودمدیریتی دانشجویان تأثیر بگذارد.

در بررسی فرضیه چهارم (فرسودگی با واسطه‌گری اخلاق تحصیلی با خودمدیریتی رابطه معنادار دارد)، یافته‌ها نشان می‌دهد فرضیه چهارم پژوهش تأیید شده است یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج جلیلودی و همکاران (۱۳۹۴)، رویایی و همکاران (۱۳۹۶) و مریام و همکاران (۲۰۱۴) همسو است. در تبیین این یافته بر اساس نظر مریام و همکاران (۲۰۱۴) می‌توان بیان داشت که اخلاق تحصیلی به ارزش‌هایی نظیر صداقت، درستی، دوری از فریبکاری و رفتارهای نوع دوستانه، احترام به دیگران اشاره دارد و فرسودگی تحصیلی هم

1- Reinecke, Krokowski, Newma

در میان دانشجویان احساس خستگی ناشی از تقاضاها و الزامات تحصیل، داشتن یک حس بی‌علاقگی به تکالیف درسی و احساس ناکارآمدی پایین را در بردارد. دانشجویان به شکل‌های مختلف با چالش‌هایی در محیط دانشگاه روبرو می‌شوند که در آن شرایط باید توانایی خود را نشان دهند و این موقعیت‌های دشوار می‌تواند در افزایش فرسودگی بر دانشجویان تأثیر داشته باشد و تداوم این فشارها بر واکنش‌های اخلاقی نیز می‌تواند اثرگذار باشد. به عبارتی فرسودگی بر واکنش اخلاقی می‌تواند تأثیر منفی بگذارد و از سوی الزامات اخلاقی بر این اساس است که فرد بدور از هر گونه رفتار ری‌اکارانه با تکیه بر توانایی‌های خود و مدیریت رفتارهایش به سمت هدف گام بردارد. نتایج پژوهش نیز نقش تعدیل‌کننده اخلاق تحصیلی در رابطه بین فرسودگی و خودمدیریتی را تایید کرده است. یکی از محدودیت‌های پژوهش استفاده از پرسش‌نامه بود و محدودیت دیگری کمبود پژوهش‌ها در حوزه تحصیلی با استفاده از متغیرهای پژوهش بود. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده، عوامل مداخله‌گری همچون وضعیت اقتصادی و وضعیت مذهبی دانشجویان در ارتباط با متغیرهای خودمدیریتی، عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی مورد بررسی قرار گیرد.

تاریخ دریافت نسخه اولیه مقاله:

۱۳۹۷/۰۴/۲۵

تاریخ دریافت نسخه نهایی مقاله:

۱۳۹۷/۰۸/۲۰

تاریخ پذیرش مقاله:

۱۳۹۷/۱۱/۲۸

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- آیرملو، محمد (۱۳۹۴). ارتباط بین انگیزش شغلی با مهارت‌های خودمدیریتی و رفتار شهروندی کارکنان ادارات ورزش و جوانان استان آذربایجان غربی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، آذربایجان شرقی.
- ابیلی، خدیجه؛ خبارة، کبری؛ مزاری، ابراهیم و بیژن گرایلی (۱۳۹۵). نقش خودرهبری و خودمدیریتی بر سرمایه‌های انسانی سازمان‌های خدمات دولتی (مطالعه موردی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی). *مجله مدیریت دولتی*، دانشکده مدیریت: دانشگاه تهران، ۱۸(۱)، ۹۳-۱۱۲.
- افرازنده، سیده‌سارا؛ میرزایی، طیبه؛ پورابولی، سکینه و بتول سبزواری (۱۳۹۵). ارتباط عدالت آموزشی و رفتارهای مدنی تحصیلی از دیدگاه دانشجویان پرستاری. *فصلنامه اخلاق پزشکی*، ۱۰(۳۵)، ۱۱۹-۱۴۰.
- بهنام‌وشانی، حمیدرضا؛ شیردل‌زاده، سارا؛ قائمی، نصرت و حسین کریمی موقی (۱۳۹۰). تأثیر آموزش حل مسأله بر خودمدیریتی و هم‌گلوبین گلیکوزیله نوجوانان مبتلا به دیابت نوع یک. *مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار*، ۱۸(۴)، ۲۸۸-۲۹۵.
- پورآثشی، مهتاب و اصغر زمانی (۱۳۹۶). تأثیر عوامل آموزشی بر فرسودگی تحصیلی دانشجویان مهندسی کشاورزی. *مجله تحقیقات اقتصاد در توسعه کشاورزی ایران*، ۴۲(۲)، ۱۶۳-۱۵۱.
- جلالوندی، مازیار؛ امیریان، پیمان؛ توحیدنیا، محمدرسول و علی نعمتی‌کیونانی (۱۳۹۴). ارزیابی وضعیت عدالت آموزشی از دیدگاه دانشجویان پیراپزشکی کرمانشاه در سال ۱۳۹۳. *مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد*، ۱۱(۱)، ۵۱-۶۰.
- جمشیدی، محمدحسین (۱۳۸۱). نظریه عدالت از دیدگاه فارابی، امام خمینی، شهید صدر. چاپ اول، تهران: انتشارات پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی.
- حبیبی کلیر، رامین و جعفر بهادری خسروشاهی (۱۳۹۵). اثربخشی خودمدیریتی بر از خود بیگانگی تحصیلی، تعلل‌ورزی تحصیلی و زورگویی دانش‌آموزان دوره متوسطه. *دوماهنامه علمی پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۹(۵)، ۳۷۱-۳۸۰.
- حیدرزاده، اعظم؛ دهقان، مهلقا؛ شاه محمدی پور، پریسا؛ طاهری، زینب و منصوره عزیززاده فروزی (۱۳۹۳). رابطه بین عدالت آموزشی با فرسودگی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان. *فصلنامه مرکز مطالعات توسعه آموزش علوم پزشکی*، ۷(۴)، ۳۰۵-۲۹۹.
- رویایی، زهرا؛ شکری، امید؛ باقریان، فاطمه و مسعود شریفی (۱۳۹۶). تحلیل رابطه اهداف و فریبکاری تحصیلی: نقش میانجی عدم تعهد به اخلاق تحصیلی. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، ۱۲(۱).

- شفیع‌پور مطلق، فرهاد (۱۳۹۵). تعیین رابطه بین عدالت، پویایی آموزشی با بهبود اخلاق آموزشی ادراک شده. فصلنامه اخلاق در علوم رفتاری، ۲(۱۱)، ۶۹-۷۶.
- صمدی، سارا؛ گل‌محمدی، علی‌اکبر و عرفان خسروی (۱۳۹۱). تبیین عدالت آموزشی در فراگیران نیروی انتظامی. فصلنامه توسعه منابع انسانی، ۲۵(۷)، ۸۰-۹۰.
- عرب‌زاده، مهدی (۱۳۹۵). تأثیر روان‌درمانی مثبت‌نگر بر توانایی‌های خودمدیریتی سالمندان. نشریه سلامت و مراقبت، ۱۸(۳)، ۲۲۸-۲۳۶.
- قدم‌پور، عزت‌اله؛ فرهادی، علی و فاطمه نقی بیرانوند (۱۳۹۵). تعیین رابطه بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان. مجله پژوهش در آموزش علوم پزشکی، ۸(۲)، ۶۰-۶۸.
- قنبری‌طلب، محمد و محبوبه فولادچنگ (۱۳۹۴). اثربخشی آموزش راهبردهای شناختی بر فرسودگی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی. فصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری، ۳(۴)، ۲۱-۳۸.
- گل‌پرور، محسن (۱۳۸۹). رابطه اخلاق و عدالت آموزشی با پرهیزکاری از فریبکاری علمی. فصلنامه اخلاق در علوم رفتاری، ۱(۵)، ۶۷-۵۷.
- مرزوقی، رحمت‌اله؛ حیدری، معصومه و الهام حیدری (۱۳۹۲). بررسی رابطه عدالت آموزشی با فرسودگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم بهزیستی توان‌بخشی. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، ۱۰(۳)، ۲۱۶-۲۱۰.
- مک‌گراو، فلیپ (۲۰۰۸). خویش‌شناسی و عزت‌نفس، ترجمه: رضایی، اقدس، تهران: نشر نواندیش.
- هاشمی شیخ‌شبان، سیداسماعیل؛ بذرفکن، حسام و محسن عزیزی (۱۳۹۲). ساختار عاملی پرسشنامه فرسودگی تحصیلی ماسلاخ در دانشجویان دختر. مجله مطالعات اجتماعی-روانشناختی زنان، ۳۴، ۱۷۵-۲۰۴.
- Aikman, Sh. (2011). Educational and indigenous justice in Africa. *International Journal of Educational Development*, 31, 15-22.
- Brouwers, A. & Tomic, W. (2000). A longitudinal study of teacher burnout and perceived self-efficacy in classroom management. *Teaching and Teacher Education*, 16, 239-253.
- Chang, E., Lee, A., Byeon, E., Seong, H., & Lee, S.M. (2016). The mediating effect of motivational types in the relationship between perfectionism and academic burnout. *Personality and Individual Differences*, 89, 202-210.

- Chudzicka-Czupała, A. (2014). Psychological and moral determinants in accepting cheating and plagiarism among university students in Poland. *Journal of Applied Psychology*, 12(1), 75-98.
- Cramm, J.M.1., Hartgerink, J.M., De Vreede, P.L., Bakker, T.J., Steyerberg, E.W., Mackenbach, J.P., & Nieboer, A.P. (2012). The relationship between older adults self-management abilities, well-being and depression. *National Institutes of Health*, 9(4), 353-360.
- Garrison, D.R. (2015). Self-Directed Learning toward a Comprehensive Model. *Adult Education Quarterly*, 48 (1), 18-33.
- Houghton, J.D. & Neck, C.P. (2002). The Revised Self-leadership Questionnaire: Testing a Hierarchical Factor Structure for Self-leadership. *Journal of Managerial Psychology*, 17(8), 672-691.
- Lee, S., Choia, & Y., Chaeb, H. (2017). The effects of personality traits on academic burnout in Korean medical students. *Journal of Integrative Medicine Research*; 207-213(6).
- Martin, A.J, & Marsh, H.W. (2008). Academic buoyancy: Towards an understanding of students' everyday academic resilience. *Journal of School Psychology*, 46(1), 53-83.
- Neck, C.P., & Manz, C.C. (2013). *Mastering Self-Leadership: Empowering Yourself for Personal Excellence*. 6th ed. Upper Saddle River: Pearson Education.
- Neuman, Y. (1990). Quality of learning experience and students college outcomes, *International Journal of Educational Management*, 7, 1-16.
- Schaufeli, W.B., Martnez, I., Marqus-Pinto, A. Salanova, M., & Bakker, A. (2002). Burnout and engagement in University students: A cross-national study. *Journal of Cross-Cultural Studies*, 33, 464-481.
- Ufuk, B., & Ünsal, S. (2015). Effects of Teachers' Organizational Justice Perceptions on Intention to Quit: Mediation Role of Organizational Identification. *Educational Sciences: Theory & Practice*. ISSN 1303-0485 eISSN 2148-7561.
- Zhang Y., Gan, Y., & Cham, H. (2007). Perfectionism, academic burnout and engagement among Chinese college students: A structural equation modeling analysis. *Personality & Individual Differences*, 43, 1529-1540.